

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

27 marca 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska (przewodniczący)

SSN Paweł Grzegorzczak (sprawozdawca)

SSN Roman Trzaskowski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 27 marca 2026 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z 25 maja 2022 r., I ACa 365/22,
w sprawie z powództwa T.W. i N.W.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o ustalenie,

- 1. oddala skargę kasacyjną;**
- 2. obciąża kosztami postępowania kasacyjnego pozwaną,
pozostawiając ich wyliczenie referendarzowi sądowemu.**

Paweł Grzegorzczak

Agnieszka Piotrowska

Roman Trzaskowski

(K.G.)

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 14 grudnia 2021 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku w pkt 1 ustalił nieistnienie stosunku prawnego wynikającego z umowy nr [...] z dnia 10 października 2006 r. o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych [...] waloryzowany kursem CHF zawartej między powodami T.W. i N.W. a poprzednikiem prawnym pozwanej Bank S.A. w W. – Bank.1 S.A. w W.; w pkt 2 orzekł o kosztach postępowania.

Powyższe orzeczenie oparł na następujących ustaleniach faktycznych:

W 2006 r. powodowie, mając zamiar dokonania zakupu mieszkania, udali się do doradcy celem rozeznania się w ofertach bankowych. Zakup nie był związany z działalnością gospodarczą powodów. Po wyborze oferty dalsze spotkania powodów z doradcą odbywały się w banku. Doradca przedstawił powodom wykres historyczny kursu CHF, lecz w ten sposób, że tendencja kursu była malejąca. Przekonywał o stabilności kursu CHF i zapewniał, że CHF to waluta bardziej stabilna niż EUR i USD. Doradca nie przedstawił mechanizmu ustalania kursu CHF przez bank w tabeli ani mechanizmu ustalania kursu kupna i sprzedaży CHF. Kwestie dotyczące salda zadłużenia zostały tak przedstawione, że powód zakładał, iż saldo będzie się zmniejszało.

W dniu 10 października 2006 r. doszło do podpisania umowy kredytu. Według umowy kredyt opiewał na kwotę 152 250 zł. Celem kredytu było finansowanie zakupu na rynku wtórnym prawa odrębnej własności lokalu mieszkalnego i finansowanie składki tytułem ubezpieczenia na życie i od niezdolności do pracy zarobkowej. Kredyt był waloryzowany w CHF i oprocentowany według zmiennej stopy procentowej, która ustalona została jako stawka bazowa LIBOR 3M powiększona o stałą marżę.

Na dzień 12 maja 2020 r. stan zadłużenia powodów wyniósł: 38 814,63 CHF (kapitał) i 15,74 CHF (odsetki), co stanowi równowartość kwoty 170 974,00 zł.

Sąd Okręgowy uznał stanowisko strony powodowej za zasadne w części wskazującej na nieważność umowy na podstawie art. 58 § 2 k.c., a także na podstawie art. 58 § 1 w związku z art. 353¹ k.c. W jego ocenie do takiego samego wniosku prowadziło usunięcie z umowy postanowień uznanych przez Sąd za niedozwolone, albowiem część tych postanowień określa główne świadczenia kredytobiorców, bez których umowa nie mogła dalej funkcjonować w obrocie prawnym i wiązać konsumentów.

Sąd Okręgowy przyjął, że kwestionowane postanowienia umowne dotyczące waloryzacji kwoty kredytu do CHF określają główne świadczenia stron w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., co nie pozbawia Sądu możliwości badania ich abuzywności, jeżeli zostały sformułowane niejednoznacznie. Zdaniem Sądu, pozwana nie sprostала obowiązkowi informacyjnemu w zakresie wymaganym przez art. 385¹ § 1 k.c., a wobec niejednoznacznego podania informacji o ryzyku kursowym i jego mechanizmie klauzula waloryzacyjna w całości podlegała kontroli. W ocenie Sądu, kwestionowane postanowienia umowne kształtowały prawa i obowiązki powodów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszały ich interesy, tak w zakresie zastosowania mechanizmu indeksacji, jak i w zakresie konieczności dokonywania przeliczeń walutowych według kursów walut określonych w tabeli kursowej. Odwołując się do art. 385¹ § 1 k.c., Sąd wskazał, że niedozwolone postanowienie umowne nie wiąże konsumenta, co ostatecznie, z uwzględnieniem judykatury Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej – prowadziło do uznania umowy za nieważną w całości.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku wyrokiem z dnia 25 maja 2022 r., na skutek apelacji pozwanej, oddalił apelację (pkt I) i orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego (pkt II).

Sąd Apelacyjny wskazał, że istota apelacji sprowadzała się w zasadzie do oceny przesłanek z art. 385¹ k.c. i skutków ich stwierdzenia dla związania stron umową kredytu. Sąd uznał postanowienia umowne związane z indeksacją kredytu i ryzykiem kursowym za abuzywne, a zarzuty naruszenia art. 385¹ § 1 k.c., art. 58 § k.c. oraz art. 4 i art. 6 dyrektywy 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. WE L 95, s. 29, dalej - „dyrektywa 93/13”) za niezasadne.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, eliminacja postanowień umowy kredytu określających sposób ustalania kursu waluty obcej, które składają się na klauzulę waloryzacyjną, wpływałaby na zmianę głównego przedmiotu umowy, gdyż klauzula ta dotyczy głównego zobowiązania strony powodowej. Wyeliminowanie tej klauzuli nie pozwalałoby na wykonanie umowy kredytu bez zasadniczej zmiany jej charakteru, który oddawał prawną i gospodarczą przyczynę jej zawarcia. Nieuprawnione byłoby

również zastąpienie postanowień niedozwolonych, ponieważ możliwość takiej zmiany stałaby w sprzeczności z celami prewencyjnymi dyrektywy 93/13.

W konsekwencji Sąd Apelacyjny zaaprobował stanowisko Sądu Okręgowego co do skutków abuzywności spornych postanowień umownych.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wniosła pozwana, zaskarżając orzeczenie w całości, zarzucając naruszenie art. 385¹ § 1 k.c. w związku z art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13; art. 385¹ § 1 zdanie drugie i art. 385² k.c. w związku z art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13; art. 385¹ § 1 k.c. w związku z art. 3 ust. 1 i art. 4 ust. 1 dyrektywy 93/13; art. 69 ust. 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (jedn. tekst: Dz. U. z 2026, poz. 38, dalej - „pr. bank.”) oraz art. 65 k.c. i art. 358 § 2 k.c. w związku z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, a także art. 189 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W zakresie dopuszczalności rozpoznania skargi kasacyjnej ze względu na sposób wyznaczenia składu orzekającego (art. 80 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, jedn. tekst: Dz. U. z 2024 r., poz. 622) należało odwołać się odpowiednio do rozważań poczynionych m.in. w wyrokach Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2025 r., II CSKP 1885/22 i II CSKP 172/24, które Sąd Najwyższy podziela, nie stwierdzając przeszkód do merytorycznego rozpoznania sprawy w niniejszym składzie.

W płaszczyźnie prawa procesowego pozwana zarzucała, że Sąd Apelacyjny błędnie uznał, iż powodowi przysługiwał interes prawny w żądaniu ustalenia nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy kredytu, mimo że przysługiwało im dalej idące roszczenie o zapłatę.

W tym względzie należało przypomnieć, że interes prawny, o którym mowa w art. 189 k.p.c., powinien być rozumiany w sposób elastyczny, z uwzględnieniem celów, jakim odpowiada sądowa ochrona prawna, a także przedmiotowych granic prawomocności materialnej wyroku (art. 365 w związku z art. 366 k.p.c.). To, że wyrok ustalający nieistnienie stosunku prawnego wynikającego z umowy może implikować konieczność rozliczenia się stron ze spełnionych wzajemnie świadczeń, a zakres tych rozliczeń może stanowić przedmiot sporu, nie wyklucza w tym kontekście interesu prawnego w żądaniu ustalenia. W wyroku z dnia 23 listopada

2023 r., C-321/22, ZL, KU, KM przeciwko Provident Polska S.A., ECLI:EU:C:2023:911, Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej stwierdził ponadto, że dyrektywa 93/13 sprzeciwia się takiej wykładni przepisów krajowych, która negowałaby interes prawny jako przesłankę powództwa zmierzającego do stwierdzenia bezskuteczności nieuczciwego warunku umownego z tego powodu, że konsumentowi może przysługiwać powództwo o zwrot nienależnego świadczenia, lub gdy może się on powołać na tę bezskuteczność, podejmując obronę przed powództwem zmierzającym do zasądzenia świadczenia opartego na takim warunku umownym.

Zarzut naruszenia art. 189 k.p.c. należało tym samym uznać za bezzasadny.

Merytoryczne zarzuty skargi kasacyjnej skupiały się na dwóch grupach zagadnień – abuzywności postanowień zawartych w spornej umowie kredytu, z uwzględnieniem wyodrębnienia klauzul ryzyka walutowego wyrażających zobowiązanie w walucie obcej i klauzul spreadowych dotyczących odesłania do stosowanych przez pozwaną kursów walutowych przy wypłacie i spłacie kredytu, oraz konsekwencjach tego stanu rzeczy, przy założeniu, że kwestionowane przez powodów klauzule spreadowe są abuzywne.

Zagadnienia te były wielokrotnie i wszechstronnie rozważane w dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego w kontekście zbliżonych stanów faktycznych związanych ze stosowaniem przez banki w umowach kredytu zawieranych z konsumentami i powiązanych z frankiem szwajcarskim postanowień umownych wyrażających ryzyko walutowe i odsyłających do tabel kursowych banku przy przeliczeniu waluty obcej na złote polskie i odwrotnie. Analiza ta, uwzględniająca szeroki dorobek judykatury Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, doprowadziła do utrwalenia się jednolitych kierunków orzeczniczych, w których przesądzono że: po pierwsze, określenie wysokości należności obciążającej kredytobiorcę w umowie kredytu powiązanej z walutą obcą z odwołaniem do kursu waluty obcej ustalanej jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów jego oznaczania – co miało miejsce w okolicznościach sprawy – jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędność stron umowy kredytu (por. np. wyroki Sądu Najwyższego dnia 24 lutego 2022 r.,

II CSKP 45/22, z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, z dnia 9 września 2022 r., II CSKP 794/22, z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23, z dnia 21 listopada 2023 r., II CSKP 1602/22, z dnia 29 listopada 2023 r., II CSKP 1753/22, z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22, z dnia 24 maja 2024 r., II CSKP 1560/22, z dnia 6 września 2024 r., II CSKP 1644/22, z dnia 11 marca 2025 r., II CSKP 2021/22 i z dnia 6 czerwca 2025 r., II CSKP 2296/22 oraz powołane tam dalsze orzecznictwo; w orzecznictwie unijnym zob. zwłaszcza wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 18 listopada 2021 r., C-212/20, *M.P. i B.P. przeciwko A*, ECLI:EU:C:2021:934), po drugie – po wyeliminowaniu z umowy kredytu powiązanej z frankiem szwajcarskim niedozwolonych postanowień określających wysokość należności obciążającej kredytobiorcę z odwołaniem do kursu waluty obcej ustalanego jednostronnie przez bank, utrzymanie umowy w mocy w pozostałym zakresie nie jest możliwe, zarówno w przypadku umów indeksowanych, jak i denominowanych w walucie obcej (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, z dnia 13 kwietnia 2022 r., II CSKP 15/22, z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22 i II CSKP 382/22, z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22, z 20 maja 2022 r., II CSKP 796/22, z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, z 26 stycznia 2023 r., II CSKP 722/22, z 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, z dnia 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22, z dnia 29 listopada 2023 r., II CSKP 1753/22, z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22, z dnia 24 maja 2024 r., II CSKP 1560/22, z dnia 6 września 2024 r., II CSKP 1644/22 i z dnia 11 marca 2025 r., II CSKP 2021/22 oraz powołana tam dalsza judykatura).

Ocena spornej umowy kredytu dokonana przez Sąd Apelacyjny wpisywała się we wskazane kierunki orzecznicze, a w skardze kasacyjnej nie powołano żadnych nowych, nierozważanych dotychczas argumentów, które mogłyby ją podważać, zarówno *in genere*, jak i z uwzględnieniem ustalonych okoliczności sprawy, w której wydano zaskarżony wyrok.

Uzupełniając tylko, w kontekście zarzutu polegającego na braku wyodrębnienia przez Sąd Apelacyjny klauzuli ryzyka walutowego i klauzuli przeliczeniowej (spreadowej), należało zwrócić uwagę, że – co wielokrotnie wyjaśniano w judykaturze – postanowienia, o których mowa, są ze sobą ściśle związane. Przewidziana w umowie kredytu indeksacja do waluty obcej nie może

bowiem funkcjonować i wywierać zamierzonych skutków bez postanowień umownych określających kurs, po którym następuje przeliczenie zobowiązań stron w sposób pozwalający wyrazić wysokość kredytu i spłacanych rat w walucie indeksacji i w walucie, w jakiej następuje spłata.

Eliminacja tylko klauzuli przeliczeniowej pociągałaby za sobą sytuację, w której świadczenia stron umowy kredytu miałyby w dalszym ciągu podlegać przeliczeniu na walutę indeksacji, jednakże umowa nie określałaby kursu właściwego do dokonania tych przeliczeń, co uniemożliwiałoby ich realizację. Klauzula przeliczeniowa, skoro jej przedmiotem jest określenie miernika przeliczania walut, jest natomiast pozbawiona sensu, jeżeli nie towarzyszą jej postanowienia umowne wiążące saldo kredytu i wysokość rat z walutą obcą, co implikuje jednocześnie ryzyko walutowe. Postanowienia umowne określające sposób ustalenia kursu waluty obcej i postanowienia wiążące saldo kredytu oraz wysokość rat z walutą obcą stanowią zatem nierozłączne składniki mechanizmu indeksacji, nadającego umowie kredytu określony charakter, którego immanentnym elementem jest ryzyko walutowe. Usunięcie jednego z nich rzutuje na istotę drugiego i dlatego nie mogą stanowić odrębnego przedmiotu oceny w kontekście abuzywności (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22 i powołane tam dalsze orzecznictwo).

W zakresie postulowanego w skardze kasacyjnej zastąpienia abuzywnych postanowień przeliczeniowych przepisem dyspozytywnym należało podnieść, że w świetle postanowień dyrektywy 93/13, interpretowanych zgodnie z utrwaloną judykaturą Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, zastąpienie klauzuli abuzywnej przepisem dyspozytywnym wchodzi w rachubę tylko wtedy, gdyby brak zastąpienia niedozwolonego postanowienia narażał konsumenta, przez upadek umowy w całości, na szczególnie niekorzystne skutki, przy czym za decydujące w tej materii uznaje się zdanie konsumenta. Podejście to opiera się na założeniu, że substytucja abuzywnego postanowienia umownego jest dopuszczalna wtedy, gdy służy ochronie interesów konsumenta, a nie przedsiębiorcy, a zarazem, że konsument, po udzieleniu mu koniecznych informacji o konsekwencjach abuzywności klauzuli i ewentualnego upadku umowy (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9,

poz. 56), jest w największym stopniu powołany do tego, aby ocenić, czy upadek umowy jest dla niego niekorzystny, czy też nie, a jego wola w tej materii powinna być respektowana i nie powinna być zastępowana decyzją sądu (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22 i z dnia 6 września 2024 r., II CSKP 1644/22 oraz powołane tam orzecznictwo).

Pozwana nie wykazała, aby powołane warunki zostały *in casu* spełnione.

Na zasadność stanowiska Sądu *a quo* nie mogły rzutować także przytoczone w skardze argumenty, zmierzające do utrzymania umowy w drodze stosownej wykładni jej postanowień (art. 65 k.c.), mającej prowadzić do zastąpienia abuzywnych klauzul przeliczeniowych kursem średnim, względnie odwołujące się do art. 69 ust. 3 pr. bank. Racje te były przedmiotem analizy w orzecznictwie Sądu Najwyższego, jak i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, w ramach której wskazano, że postanowienia dyrektywy 93/13 stoją na przeszkodzie dokonywaniu przez sąd krajowy, po stwierdzeniu nieuczciwości warunku umownego, wykładni tego warunku w celu złagodzenia jego nieuczciwego charakteru, nawet jeśli wykładnia taka odpowiadałaby wspólnej woli stron, czego skądinąd nie ustalono (por. np. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 18 listopada 2021 r., C-212/20, *M.P. i B.P. przeciwko A* i wyroki Sądu Najwyższego z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22 i z dnia 28 lipca 2023 r., II CSKP 611/22). Trzeba przy tym zwrócić uwagę, że gdyby pozwana istotnie nie zamierzała narzucać jednostronnie ustalanego kursu waluty indeksacji właściwego do dokonywania przeliczeń, nic nie stało na przeszkodzie, aby w postanowieniach umowy kredytu znalazło się odesłanie do kursu ustalanego przez NBP lub w inny zobiektywizowany sposób. Przepisy art. 69 ust. 3, w powiązaniu z art. 69 ust. 2 pkt 4a i art. 75 pr. bank., dodane ustawą z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. nr 165, poz. 984), nie zmierzały natomiast do zastąpienia abuzywnych klauzul przeliczeniowych zawartych w umowach kredytu powiązanych z walutą obcą zawartych przed wejściem w życie tej ustawy, względnie sanowania wadliwości takich klauzul i skutków tej wadliwości od chwili zawarcia umowy (*ex tunc*) (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2025 r., II CSKP 570/23 i powołane tam dalsze orzecznictwo).

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁴, art. 98 § 1-1¹, art. 108 § 1, art. 391 § 1 i art. 398²¹, Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

Paweł Grzegorzczak

Agnieszka Piotrowska

Roman Trzaskowski

(K.G.)

[SOP]